

KOSOVSKI USTAV.

1. Uloga ustava.

- a. Ograničenje vlasti.
- b. Procedure za izmene i dopune.
- c. Odredbe koje se ne mogu menjati.
- d. Garantovanje ljudskih prava. Evropska konvencija o ljudskim pravima. **Potreba za ljudskim pravima povezana sa zaštitom manjina u obrazovanju, zapošljavanju i verskom i kulturnim razvojem.**

2. PRINCIP PODELE VLASTI. U podeljenim društvima, Vestminsterski model ne funkcioniše. Malo je verovatno da će biti izmene vlasti.

ALI – podela vlasti nije lek za sve.

OPASNOSTI KOD DELJENJA VLASTI.

- a. Jačanje podela.
- b. Opasnost od zastoja.
- c. Odsustvo opozicije, i premalo mesta za demokratski izbor.

Podela vlasti kao TRANZICIONI oblika.

STRUKTURA VLADE.

3. Zakonodavac.

- a. Metod izbora. Vidi posebnu primedbu.
- b. Odnos sa izvršnim ogrankom: Ideja o odgovornoj vladi. Alternative odgovornoj vladi. Primeri Austrije i Severne Irske.
- c. Uloga odbora.
- d. Zaštita manjina. Odmereni glasovi većina/ manjina. Procedure alarmnog zvona. Primer Belgije.
- e. Odredbe o raspuštanju zakonodavnog tela.

4. Izvršni ogranak.

- a. Uloga predsednika. `Super-predsednik'? Primer Nelsona Mandele. Uloga vođstva. Dvojno predsedništvo sa uslovom o zajedničkom delovanju kod osnovnih pitanja?
- b. Uloga dogovora između zajednica i proporcionalnosti u imenovanju izvršnog ogranka. Primeri Austrije i Severne Irske.
- c. Princip odgovornosti kabineta.

5. Sudska vlast i javna služba.

- a. Princip NEPRISTRASNOSTI i PROPORCIONALNOSTI.
- b. Imenovanje sudija nepristrasnim i nepolitičkim procesom. Komisija za sudska imenovanja. Služba za vreme dobrog ponašanja. Političari ne treba da mogu da ih otpuštaju.
- c. Imenovanje javnih nepristrasnim i nepolitičkim procesom. Komisija za javne radnike. Komisija za javna imenovanja.

6. Princip decentralizacije. ALI mora se kombinovati sa principom da prednosti i teret treba da zavise od potrebe a ne geografije. Kulturne i jezičke zajednice. Primer Belgije i Estonije. Ideja o ličnom federalizmu. Idealno za **GRUPNU AUTONOMIJU** u nacionalnom okviru prava i dužnosti.

7. Veze sa drugim zemljama bez ugrožavanja principa suvereniteta. Primer severnog/južnog Veća, koje veže Severnu Irsku, koja ostaje deo Velike Britanije, i Irske, posebne zemlje. Težnja sporazumnoj saradnji uz poštovanje identiteta različitih nacija.

Vernon Bogdanor,
Juli 2006. godine.

NEZAVISNOST PRAVOSUDJA

OKRUGLI STO O
PARLAMENTARNIM I USTAVNIM
PITANJIMA

DEFINICIJA USTAVA

- OSNOVNI ZAKON: OSNOVNA STRUKTURA VLADE
- DEMOKRATSKA USTAVOTVORNOST
- SLOBODA POJEDINCA
- PRAVA ZAJEDNICA
- OGRANICENA VLAST VLADE

PRAVA POJEDINCA PROTIV MISLJENJA VECINE

- KO ODLUCUJE
- JAKO I NEZAVISNO PRAVOSUDJE
- LJUDSKA PRAVA IMAJU PREDNOST NAD PRIGOVORIMA VECINE

VLADAVINA PRAVA

- JAKI, NEZAVISNI SUDOVI
- AUTORITET
- RESURSI
- UGLED
- VLADINI ZVANICNICI SU DUZNI DA POSTUJU ZAKONE I UREDBE

SUDSKA NEZAVISNOST

- POJEDINACNI ASPEKTI I INSTITUCIONALNI ASPEKTI:
- SUDIJE KAO POJEDINCI MORAJU BITI NEZAVISNI
- SUDIJE KAO SUDSKO TELO MORAJU DA BUDU OSLOBODJENE SVAKOG UTICAJA OSTALIH VLADINIH TELA

KAKO OBEZBEDITI NEZAVISNOST

- PRVENSTVENO OCUVANJEM POLOZAJA I PLATA SUDIJA IZVAN DOMASAJA SPOLJNJIH UTICAJA.
- OSTAJANJEM NA FUNKCIJI DOK SE "RADI PO PROPISIMA"
- ZNACI, PLATA I POLOZAJ MORAJU BITI SIGURNI

Koje su obaveze sudija?

- NEMA PREDRASUDA: LICNIH ILI DRUGIH
- POTPUN INTEGRITET
- ETICKO PONASANJE

- STOGA, IZBOR SUDIJA IMA FUNDAMENTALAN ZNAČAJ.

- PRAVNO OBRAZOVANJE, MORALNI INTEGRITET
- IZ SVIH SLOJEVA DRUSTVA

UN REZOLUCIJA 40/32 I 40/146 1985

- RAFINIRANO MULTIKULTURNO ISKUSTVO

- ZAGARANTOVANE OD STRANE DRZAVE I UGRADJENE U USTAV
- DUZNOST OSTALIH TELA DA POSTUJU NEZAVISNOST SUDSTVA.

CLANOVI 2 i 3

- PREDMETE RESAVATI NEPRISTRASNO, BEZ OGRANICAVANJA, PRITISAKA ILI UPLITANJA
- ISKLJUCIVA VLAST DA ODLUCUJE O ONOME STO SPADA U NJEGOVU NADLEZNOST

CLAN 4

- NEMA NEOSNOVANOG UPLITANJA U SUDSKI PROCES, NEMA REVIZIJE SUDSKIH ODLUKA.

- REZERVISANO PRAVO ZA SUDSKU REVIZIJU I UBLAZENJE ILI PREINACENJE KAZNE.

CLANOVI 5, 6 i 7

- ZASTITA SUDSKE NADLEZNOSTI
- SUDSKA NEZAVISNOST PODRAZUMEVA DA SUDIJE SPROVODE POSTUPKE PRAVICNO I UZ POSTOVANJE PRAVA STRANAKA
- DRZAVE TREBA DA OBEZBEDE ODGOVARAJUCE RESURSE ZA OBAVLJANJE FUNKCIJA SUDSTVA.

OSTALA PITANJA

- SLOBODA IZRAZAVANJA, UDRUZIVANJA I OKUPLJANJA
- STANDARDI PRILIKOM IZBORA SUDIJA, IZBOR DA NE BUDE U RUKAMA VLADE I ADMINISTRACIJE

USLOVI RADA

- MANDAT
- NEZAVISNOST I SIGURNOST, NAKNADA, PENZIJA, GODINE ZA PENZIONISANJE
- DA SU NA ODGOVARAJUCI NACIN OSIGURANI ZAKONOM.

RAZRESENJE SA FUNKCIJE/DISCIPLINSKA KAZNA

- ZAKONOM UTVRDITI JASNU PROCEDURU ZA RAZRESENJE I DISCIPLINSKE MERE.
- BRZO I PRAVICNO RESAVANJE ZALBI.

Finansijska sigurnost, unapredjenje, imunitet

- TOKOM MANDATA NEMA PROMENE NAKNADA I BENEFICIJA.
- UNAPREDJENJE ZASNOVANO NA OBJEKTIVNIM CINJENICAMA
- LICNI IMUNITET. ODLUKU O HAPSENJU DA DONOSI SUDSKO TELO.

RESURSI

- SUDIJE TREBA DA BUDU ZASTICENE OD UTICAJA OSTALIH DELOVA VLADE.
- ODGOVARAJUCE FINANSIRANJE, ZAPOS LJAVANJE I OTPUSTANJE SUDSKOG OSOBLJA, STIMULACIJE, PRIKUPLJANJE I PRUZANJE INFORMACIJA.

TOKOM SUDSKOG MANDATA

- OCUVATI POVERENJE JAVNOSTI
- NAKON NAIMENOVANJA SUDIJE DA POSTUJU STROGE ETICKE STANDARDE. BILO POSTUPAJUCI PO SAVESTI ILI PRIDRZAVAJUCI SE ZAKONA
- NEMA ZASTUPANJA POLITICKIH STAVOVA, KORUPCIJE I NEETICKIH OSOBINA

BANGALORSKI PRINCIPI SUDSKOG PONASANJA

- SEST SUSTINSKIH VREDNOSTI
- NEZAVISNOST
- NEPRISTRASNOST
- MORALNI INTEGRITET,
- PROPISNOST,
- JEDNAKOST
- KOMPETENTNOST

USTAVNI OKVIR

- NAJBOLJI PUT NIJE ISKLESAN U KAMENU
- IMATI U VIDU PERSPEKTIVU I KONTEKST
- SHVATANJE SADASNJEG STANJA
- ASPEKT EVROPSKE UNIJE.

Predložene odredbe za novi ustav

- Nezavisnost sudstva
- Podela vlasti
- Ravnoteza vlasti
- Posebni zadaci za svaku granu i za sudije

Zastupanje

- Potreba za zastupnikom
- Ministarstvo pravde, sudski savet, itd.
- Nezavisna grana treba da zastupa sebe.

Ustavni sudovi

- Pregled zakonodavnih i izvršnih akata.
- Izbor sudija ima fundamentalni značaj
- U idealnom slučaju, sudsku reviziju obavljaju osnovni sudovi ili redovno naimenovane sudije

Nekompatibilnost

- Licna ili profesionalna pripadnost
- Poslovne aktivnosti
- Uobicajena nadoknada za akademski, umetnički rad.

Obelodanjivanje

- Obelodanjivanje finansija pomaze da se poveca odgovornost
- Transparentnost je sustinska

Sudska administracija

- Sudstvo treba da upravlja svojim resursima.
- Budzetska odgovornost je cesto problem
- Transparentni postupci.

OEBS Okrugli sto o ustavnim pitanjima

Pravosudje

Frederick Michael Lorenz JD, LLM
Grupa za javno medjunarodno pravo i
politiku

Uzorak teksta: Ovlascenja i funkcije

- Sudovi su dužni da osiguraju pravdu koja je jednaka za sve. Dužni su da čuvaju prava i legitimne interese svih građana, pojedinaca, pravnih lica, i same države.
- Sudovi su dužni da sprovode pravdu u skladu sa Ustavom, zakonima, kao i sa obavezujućim medjunarodnim zakonima i normama.

Uzorak teksta: Struktura pravosudja

- Sudska vlast vrši se preko ustavnih odredbi ili legislature koja je propisana u samom ustavu.
- Opcija 1: Postojeće sledeći sudovi [navesti nazive sudova].
- Opcija 2: Sudske institucije sastoje se od Ustavnog suda, Vrhovnog suda, okružnih sudova, opštinskih sudova i sudova za prekršaje ustanovljenih po zakonu.

Uzorak teksta: Vrhovni sud

- Vrhovni sud će biti najviši žalbeni sud u državi i imaće žalbenu nadležnost nad rešenjima drugih sudova, uključujući i specijalizovane sudove.

Ustavni sudovi

"Posto sud nema ni snagu maca niti pak finansijsku snagu, to znaci da on zavisi od podrške naroda i zbog toga, narocito u prvim godinama rada, on mora jako obazrivo da postupa, i da ne trosi svoj kapital na stvari koje bi najbolje resile druge institucije."

Prof. Herman Schwartz, Americki pravni fakultet

Austrija

- Austrijski ustav je bio prvi ustav na svetu koji je (1920) uveo preispitivanje sudskih odluka tako da je postao poznat kao "Austrijski sistem", u kome poseban ustavni sud preispituje zakonitost i ustavnost donetih rešenja. Posle Drugog svetskog rata mnoge evropske zemlje usvojile su Austrijski sistem preispitivanja sudskih rešenja.

Iskustvo Letonije

- Program novog suda koji je dobio nagradu (Ciceron 2005), fokusirao se na transparentnosti, otvorenim sudskim raspravama i kampanjama za odnose sa javnoscu sto je sve pomoglo da se gradjani ubede da sud radi na tome da zastiti njihova prava i slobode.

Letonija (nastavak)

- "Ustavni sud je potreban u vreme politicke tranzicije, narocito u maloj zemlji, i potrebno je da neke stvari uradi na durgaciji nacin u odnosu na (tradicionalni) Nemacki ustavni sud"

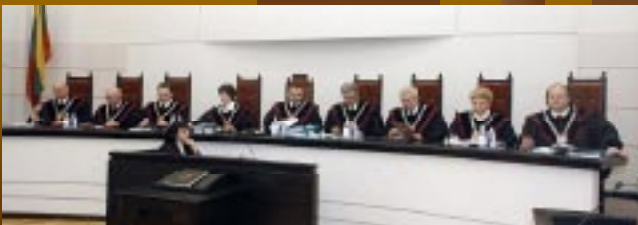
Gdjica Dzintra PEDEDZE, Savetnik predsednika Ustavnog suda Republike Letonije

Ustav Litvanije

- POGLAVLJE VIII
USTAVNI SUD

clan 102

Ustavni sud duzan je da resava o tome da li su zakonska resenja (Seimas-legislature) u suprotnosti sa Ustavom i da li su dela predsednika Republike i Vlade u suprotnosti sa Ustavom ili zakonima.

Uzorak teksta: Sudska nezavisnost

- Pravosudje [ime drzave] je autonomno i nezavisno.
- Sudije su autonomni, nezavisni, i obavezni da postupaju samo po zakonu.

Sudska nezavisnost

- Tri puta u istoriji Amerike, politicki dominantna vecina otvoreno je osporila ovlascenja i nezavisnost Vrhovnog suda SAD kao institucije.
- 1805 Ometanje sprovedjenja pravde
- 1868 predlozen je zakon da se ogranicu nadleznost Vrhovnog suda
- Plan Franklina Roosevelta za "podjarmljivanje" 1937.

Sudska nezavisnost

- "Stepen do koga ce se ocuvati (sudska) nezavisnost donekle zavisi od toga u kojoj meri javnost postuje pravosudje. Ocuvanje tog postovanja i rezerve dobre volje gradjana, a da se ne postane sluga javnog misljenja, ostaje izazov za savezno sudstvo.

Predsednik Vrhovnog suda SAD, William H. Rhenquist
Mart 2004

Nedavni događaji u SAD

- Kongres je pokušao da oduzme nadležnost Vrhovnom sudu SAD u predmetu Hamdan v. Rumsfeld, kada je doneo Zakon o postupanju prema pritvorenicima decembra 2005. uz obrazloženje da "nijedan sud, sudija vrhovnog ili drugog suda" nemaju nadležnost da razmatraju izvesne žalbe koje su podneli pritvorenici iz Guantánamo Bay-a.

Sudska nezavisnost

- **Uzorak teksta:**
- Državne institucije i administrativni organi dužni su da postuju sudske odluke; ovi organi ne smeju ni u kom pogledu da menjaju sudske odluke niti da odlazu njihovo izvršenje.

Mandat: Opcije

- Sudije Vrhovnog suda postavljaju se na period od [X] godina i mogu biti ponovo postavljeni. Mandati sudija ostalih sudova određuju se po zaklonu.
- Pravosudni savet ima nadležnost da kazni sudije disciplinskom merom ili da ih razresi sa funkcije [kako je propisano u zakonu].
- Sudije mogu biti razresene, suspendovane, premestene ili penzionisane, uz određene garancije, samo zbog razloga koji su propisani u zakonu.
- Sudija se sme razresiti sa dužnosti samo ako je osuđen za krivično delo koje ga čini nedostojnim vršenja sudske funkcije, (ili) ukoliko ostane trajno nesposoban da obavlja svoju funkciju, [ili zbog bilo kog drugog razloga koji je propisan po zakonu].

Izbor sudija: Tri opcije

Opcija 1: Kooperativni izbor

- [Vrhovni/Ustavni/neki drugi] sud sastoji se od [9] sudija. Predsednik postavlja [3] sudija, Skupština naimenuje [3] sudija i Pravosudno veće naimenuje [3] sudija u [Vrhovnom/Ustavnom/nekom drugom] sudu.

Opcija 2: Pluralistički sistem

- Sudije svih sudova bira predsednik a usvajaju ih [2/3] većina poslanika u Parlamentu [i Pravosudnom vecu].

Opcija 3: Sistem većine

- Sudije svih sudova bira [2/3] većina poslanika u Parlamentu [a usvaja ih Pravosudni savet].

Uzorak teksta: Nepristrasnost

- Sudovi treba da su autonomni i nezavisni od svakog organa, vlasti, službe, grupe pojedinaca, ili pojedinca.
- Tokom njihovog mandata u službi, sudije ne smeju da budu ni na kojoj drugoj javnoj funkciji niti se smeju baviti nekom drugom službom ili profesijom za koju je po zakonu utvrđeno da nije u skladu sa obavljanjem sudijske funkcije.

Uzorak teksta: Kvalifikacije i raznolikost

- Sudije svih sudova moraju biti nezavisni i nepristrasni. Moraju biti istaknuti pravnici najviseg moralnog karaktera, sa adekvatnim kvalifikacijama, uključujući tu visoko pravno obrazovanje. članstvo sudstva treba da odražava raznolikost ljudi.

Kosovski parlamentarni okrugli sto sa ekspertima o ustavnim pitanja

Uključenje ljudskih prava u ustavu

Prof.Dr.Emilia Drumeva

Ustavni sud Bugarske

20. do 22. jula 2006. godine

Skopje, BJR Makedonija

Ljudska prava pripadaju u ustavnosti.

Njihovo uključenje u ustavu je *conditio sine qua non*.

Organizacija koja je uspostavljena u Ustavu za sprovođenje javnih nadležnosti "posebnih nadležnosti" ima posebni i jedinstveni cilj: da garantuje ispunjenje ljudskih odnosno prava pojedinaca. Zato se i usvaja ustav; to je i namera i opravdanje. Deklaracija prava ljudi i građana usvojena avgusta, 1789. godine od Revolucionarne Francuske Nacionalne Skupštine zaključuje da društvo koje nema podelu vlasti i zaštitu prava pojedinaca, nema ni ustav /član 16/; drugim rečima podela vlasti i zaštita ljudskih prava idu rame pod rame i predstavljaju nezamenjive komponente ustava. Deklaracija je službeno priznavanje osobe kao vrednosti.

U ustavu ljudska prava postaju **fundamentalna prava**.

Fundamentalna prava su obavezujuće za javne vlasti.

Fundamentalna prava u ustavna prava su često korišćeni kao sinonimi. Danas pod "fundamentalnim pravima" se podrazumeva komponenta sadržaja i sprovođenja – otišlo je iza granica države granice i postaću institut vršiozi zakona Evropske Unije sa Poveljom Fundamentalnih Prava Evropske Unije.

Fundamentalna prava obavezuju zakonodavstvo, izvršnu vlast i pravosuđe kao direktno obavezujući zakona. Shodno, obrazlaže se obaveza od strane javnih vlasti da ih štite; sva delovanja vlasti treba da poštuju fundamentalna prava a ne da se protive sferama koje štite, osim ako tako nešto nije obrazloženo ustavnim načelima. Ako prava pojedinaca koja su garantovana ustavom su kršena, onda nosioc prava ima osnova za eliminaciju okolnosti kršenja, odnosno restituciju i kompenzaciju. Izvršenje takvih pretenzija je zadatak za entitet koji sprovodi zakon.

Fundamentalna prava predstavljaju određenu formu, u kojoj između pojedinaca i društva se dešava promena vrednosti, vitalno značajna za obe strane. Fundamentalna prava sadrže ustavne vrednosti rasuđivanja, koje unapređuju zaštitu individualnih sloboda. Fundamentalna pokrivaju dobra,

koje su nezamenjive za normalnu bit pojedinca kao osobe i građana. Sadrže odnose, bez kojih se ispunjenje potreba jedne osobe, u jednu ruku, i njihove konkurentnosti sa javnim interesom, u drugu, bilo bi nezamislivo. Ipak, fundamentalna prava su jedino moguća, gde država priznaje kapacitet svakog pojedinca kao osobe.

Priroda fundamentalnih prava:

- subjektivna prava /u sferi javnog prava/.
- objektivne vrednosti ;

Ustvari, priznanje fundamentalnih prava kao izvor individualnih subjektivnih prava u javom zakonu je postignut posle dugog istorijskog razvoja, počevši od programa i principa za sprovođenje političkih nadležnosti čak do sprovođenje subjektivnih prava naspram javnih vlasti, u početku samo protiv izvršne vlasti. Sam tok stvaranja građanskog društva je primarno izražen u konstrukt fundamentalnih prava, koje su postepeno naišle i uokvirili se u subjektivna prava za svakog pojedinca radi zaštite njegovih/njenih sloboda i svojine. Pojavljivanje socijalnih prava u savremenim ustavima i njihovo uključenje u katalog fundamentalnih prava su označili pokušaj za ustavne garancije koje će takođe pokrivati socijalne funkcije države. Priroda fundamentalnih prava kao subjektivnih prava obrazlaže njihovo glavno specifično značenje: cilj fundamentalnih prava je prvenstveno da se zaštiti pojedinac i njegovo/njeno pravo da bude slobodan od bespravnog tretmana javnih vlasti.

Obrazloženje subjektivnih prava obuhvata normu objektivnog pravnog poretka /u našem slučaju, ustavna odredba o osnovnim pravima/, koja može da se opravda direktno, ili putem nekog akta sa zakonskim delovanjem, zakonsko pravo određenog građana.

Tako bi ova zakonska norma mogla da bude osnova za zaštitu interesa pojedinačnog građana, tako da građanin, kao nosilac prava, može da traži od javnih vlasti i "trećih" lica da se pridržavaju zaštite interesa. Svojstvo osnovnih građanskih prava kao izvora subjektivnih prava u javnom zakonu predstavlja njihovu najvažniju osobinu.

Osnovna prava imaju i jedno drugo, ali podjednako bitno značenje u oblasti "objektivnog": ona predstavljaju objektivne principe ustavnog pravnog poretka i čitavog pravnog poretka

Šta Ustav štiti? – srž svih osnovnih prava.

Dva principa o suštini osnovnih prava :

- sloboda ;
- učestvovanje/uključenje.

Tako da postoje dve najvažnije kategorije:

- odbrambena/negativna prava;
- učesnička/pozitivna prava.

Pošto su ove dve kategorije prava različite po prirodi, tako one imaju različitu zaštitu.

Koja ljudska prava treba proglasiti osnovnim pravima u Ustavu?

Prvo, odbrambena prava kojima se privatna sfera pojedinca štiti od javnih vlasti.

Drugo, obavezno učesnička/društvena prava.

U početku je ovaj ustavni pokret, kao inspirisan prirodnim pravima, u potpunosti uvažavao shvatanje slobode kao obezbeđivanje pojedinca od javnih vlasti. Trebalo je da sloboda veroispovesti, mišljenja, zaštita svojine i druge slobode svima obezbede jedan prostor u kome "nema države" za individualno odlučivanje i individualno delovanje. Zbog ovoga je ustavna funkcija osnovnih prava bila uglavnom "odbrambena", odnosno predstavljala je ograničavanje javne vlasti. Čak je i danas ova funkcija i svojstvo osnovnih prava kao odbrambenih prava /Abwehrrechte - nemački., droits-resistances – francuski/ vrlo važna i ima nove dimenzije – kao na primer nepovredivost ličnih podataka i njihovog režima.

Jedan drugi aspekt nalazi se u teoriji uključenja građana u ostvarenja države. Ova ideja je direktno povezana sa pojmom društvene države i nemačke pravne doktrine. Učestvovanje podrazumeva pravo svih ljudi da učestvuju u donošenju odluka, odnosno utiče na prava i interese određenog pojedinca. U ovom smislu uključenje predstavlja jedan element demokratske države i ljudskih prava /Teilhaberechte - nemački, droits-exigences – francuski/ uključujući pravo glasa, slobodu udruživanja i okupljanja, itd. Međutim, za razliku od ovoga, veza između uključenja i društvene države nalazi se u sferi uključenja u ekonomska i društvena ostvarenja države i društva. U ovom slučaju je cilj već ne zaštita sfere pojedinca od mešanja javnih vlasti, nego zahtevanje udela u ostvarenju – uspeha države. Zbog ovoga se ta prava nazivaju učesnička prava, pozitivna prava – ona podrazumevaju zahtevanje dela ostvarenja, dela zajedničkog uspeha. Ovo je moguće jedino ako država obavlja određene mere i obezbeđuje ono što je potrebno da se stvore, pre svega, ekonomski uslovi za ostvarivanje tih društvenih prava. Ta su prava bolje prihvaćena kao društvena osnovna prava – pravo na rad, uključujući pravo na odmor, itd.

Pojmovi odbrambenih i učesničkih prava, koji takođe postoje i predmetnom pravu bugarskog ustavnog suda, imaju različitu osnovu i prirodu od ove dve grupe osnovnih prava, što se odražava u različitosti sredstava za njihovu zaštitu. Uzgred budu rečeno, zbog ove različitosti dolazi do pojave shvatanja, uglavnom u američkoj pravnoj ideologiji, da učesnička prava nisu osnovna po svojoj prirodi i nisu jednaka klasičnim pravima/slobodama. Za ovo se daju sledeći argumenti: prvo, finansijski: ova se društvena prava mogu ostvarivati jedino ako posedujemo svoje ekonomske kapacitete; drugo, proceduralno: mnoga društvena prava se ne mogu jasno definisati pa se zato načelno ne mogu opravdati, odnosno njihovo ostvarivanje se ne garantuje preko sudske zaštite. Kada na pravnu teoriju utiču ova dva gledišta, onda postoji hijerarhija u građanskim osnovnim pravima: odbrambena prava se vide kao klasična i viša po rangu od društvenih prava. Ovakvo shvatanje takođe preporučuje da se pravi razlika između društvenih prava i osnovnih prava i da ona treba da se stave u ustavne norme, kojima se uređuju glavni ciljevi države ili programske direktive za zakonodavca.

Pa ipak, savremena pravna teorija uglavnom podržava gledište da su društvena prava podjednako osnovna. To se podržava rečenicom da biranje jedne vrste prava ili druge predstavlja politički izbor, čiji bi rezultati mogli da budu fatalni čak i za vrednosti koje štiti sam Ustav. Dobar primer predstavlja sloboda mišljenja ili pravo/sloboda izražavanja kao klasično individualno pravo: cilj je da se svim ljudima obezbedi prilika da se razvijaju kao ličnosti i stiču znanja o svom društvenom i prirodnom okruženju; jednostrani akcenat na odbrambenom svojstvu ovog prava nije dovoljan da bi se ovaj cilj ostvario – danas je širenje informacija masovna industrija; država preuzima mnogo mera da bi sloboda mišljenja mogla pristojno da se zaštiti, odnosno pravo na informisanje podržava obaveza države da obezbedi potrebno informisanje.

Ovaj primer u stvari ilustruje pokušaj savremene ustavne prakse da prevaziđe nasleđenu kontroverzu između "odbrambenih prava" i "učesničkih/društvenih prava". Rešenje se traži putem nalaženja odgovora na pitanje koji treba da budu principi i vrednosti društva: samo "individualizam, liberalizam i ravnopravnost pred zakonom" ili "solidarnost, demokratija i jednake mogućnosti"?

Obe kategorije prava spadaju u moderan Ustav sa odgovarajućim mehanizmima za sprovođenje.

II. PRAVA MANIJNA.

Izraz

Ovaj izraz obuhvata dva posebna koncepta :

- individualna prava svih pripadnika rasne, etničke, verske, jezičke, kulturne ili seksualne manjine ;
- kolektivna prava dodeljena nekoj manjinskoj grupi.

Pojam međunarodnog prava. Prvi koraci u moderno doba načinjeni su 1815. godine na bečkom kongresu. Posle prvog svetskog rata se zaštita manjina zasniva na bilateralnim sporazumima. Posle drugog svetskog rata - na multilateralnoj osnovi; prvo je uvedena kao dodatak Univerzalne deklaracije iz 1948. godine za ova određena pitanja. Kasnije je usledio dinamički razvoj u okviru UN:

1966 Povelja UN o građanskim i političkim pravima ;

Pododbor za sprečavanje diskriminacije i zaštitu manjina.

Uspostavljene su dužnosti javnih vlasti da ne onemogućavaju manjinske grupe u upotrebi maternjeg jezika, vere, kulture.

Intenzivni zakonski propisi međunarodnog prava takođe u savetu Evrope, naročito nakon demokratskih promena u centralnoj i istočnoj Evropi :

1990 Standardi o ljudskoj dimenziji iz Kopenhagena;

1991 Sastana stručnjaka u Ženevi;

1991 Nacr komisije u Veneciji za evropsku povelju o zaštiti manjina;

1992 Evropska povelja o manjinskim i regionalnim jezicima;

1995 Okvirna konvencija o zaštiti nacionalnih manjina.

Tako zaštita manjina prema okvirnoj konvenciji pokriva ne samo jezik, kulturu, veru i tradicije, nego i obrazovanje, medije itd.

Nacionalni zakon/ustavni zakon u poslednjih deset godina pokazuje različite uredbe, od kojih su neke vrlo detaljne – na prim. Ustav Slovačke. Istovremeno moderno ustavno pravo je fleksibilno: neki ustavi proglašavaju osnovna prava, kojima se štite manjinske grupe a da one nemaju statute nacionalne manjine /Bugarska/.

Kao zaključak : Međunarodno pravo i ustavno pravo propisuju obavezu javnih vlasti da štite manjinske grupe ako postoje objektivni kriterijumi i ako se pokaže subjektivna volja.

Preporuka

Pošto ne postoji univerzalni model za zaštitu prava manjinskih grupa, u Ustavu se mora proglasiti u oba slučaja: “sa” ili “bez” the statuta manjina, tako da individualna prava mogu da se ostvaruju u zajednici.

Ombudsman za manjine treba da se predvidi Ustavom kao posebno ojačana zaštita.

Obezbeđivanje osnovnih prava u Ustavu bez obzira na etničku pripadnost, versku ili jezičku, predstavlja deo garancija za dugovečnost i stabilnost na Kosovu.

III. Sprovođenje i mehanizmi za ostvarivanje osnovnih prava

- Unutrašnja zaštita – princip proporcionalnosti;
- Spoljna zaštita:
- Put do suda mora uvek da bude otvoren.
- Kontrola ustavnosti /uklj. individualnu ustavnu žalbu?/
- Ombudsman/i /mreža ?/
- Nadnacionalni mehanizmi.

Osnovna prava i nadajmo se zaštitni mehanizmi spadaju u uspostavljanje funkcionišućeg pravnog sistema i administracije, građanskog društva, što znači – ovo spada u koncept vladavine prava.

Osnovna prava i vladavina prava predstavlja ključni korak prema evropskoj perspektivi za Kosovo.

Ljudska prava i ustavni zakon

Ronald Hugimstra
OEBS misija na Kosovu

Ljudska prava i ustavni zakon

Uvod:

Zakon o ljudskim pravima je medjunarodni zakon

Zbog toga:

da bi obuhvatio ljudska prava, Ustav treba da sadrzi medjunarodni zakon

Ljudska prava i ustavni zakon

Medjunarodni zakon se prvenstveno nalazi u sporazumima.

STA JE SPORAZUM?

Dogovor izmedju drzava

Ljudska prava i ustavni zakon

KAKO SPORAZUM STUPA NA SNAGU?

1. Potpisivanjem
2. Ratifikacijom
3. Usvajanjem

Ljudska prava i ustavni zakon

Sporazumi o ljudskim pravima se sastoje od tri dela:

1. Preambula =	1. ZASTO smo se slozili da nesto regulisemo
2. Sustinska odredba =	2. STA smo se dogovorili da regulisemo
3. Operativna odredba =	3. KAKO smo se slozili da osnazimo ono sta regulisemo

Ljudska prava i ustavni zakon

DVA NIVOA OBAVEZA:

1. Prema drugim drzavama
2. U drzavi

Ljudska prava i ustavni zakon

DVA NIVOVA OBAVEZA:

1. Obezbeđivanje uživanja ljudskih prava
2. Osnaživanje uživanja ljudskih prava

Ljudska prava i ustavni zakon

Primer obaveza 1:

Evropska konvencija za zastitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP)

Clan 1

Visoke strane ugovornice jemce svakome u svojoj nadležnosti prava i slobode odredjene u Delu I ove Konvencije.

Ljudska prava i ustavni zakon

Primer 2:

EKLJP

Clan 13

Svako kome su povredjena prava i slobode predvidjeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvoran pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u sluzbenom svojstvu.

Ljudska prava i ustavni zakon

Drugim recima, drzava treba da:

Radi u skladu sa ljudskim pravima

i

Popravi stvari koje krenu pogresnim tokom

Ljudska prava i ustavni zakon

Zbog toga ustav treba da:

- Odredi status sporazuma u narodnom pravnom poretku
- Odredi na koji nacin sporazumi stupaju na snagu u narodnom pravnom poretku
- Utvrdi odnose izmedju SPORAZUMSKOG zakona i Ustava, i izmedju njih sa nacionalnim zakonom
- Odredi obaveze nacionalnih vlasti u vezi sa zastitom ljudskih prava u zakonu, odlukama i akcijama
- Odredi kako ce nacionalne zakonske procedure leciti kršenje ljudskih prava ; i na kraju, što bi bilo idealno
- Odredi kako ce nacionalne vlasti obezbediti da se kršenje zakona vise ne ponovi ukoliko je jednom ispravljeno (povratna reakcija)

Ljudska prava i ustavni zakon

Dva neobicajena primera

1. Holandija
2. Velika Britanija

Holandija

Holandija je ustavna monarhija koja ima pisani Ustav i posebnu ulogu Krune

Kruna je suverena

Uloga Krune u ovoj monarhiji se može shvatiti kao ekvivalent uloge predsednika republike

Holandija

KATALOG PRAVA

Ustav Holandije počinje katalogom osnovnih prava i sloboda svih ljudi u Holandiji. Ovaj katalog se sastoji od 23 posebne odredbe koje pokrivaju niz prava sličnih u Univerzalnoj Declaraciji Ljudskih prava, donetoj 1948.

Holandija

STATUS SPORAZUMA

Clan 91

1. Kraljevstvo nije vezano sporazumima i sporazumi se ne odbacuju bez prethodne dozvole Parlamenta.
3. U slučaju da sporazum sadrži odredbe koje nisu u skladu sa Ustavom, ili koje zahtevaju ustavnu promenu, parlament može da usvoji ovu promenu dvotrecinskom vecinom.

Holandija

STUPANJE NA SNAGU

Clan 93

Odredba sporazuma i odluka javnih medjunarodnih organizacija koje, u skladu sa svojom sustinom, mogu da budu obavezne za svakoga, su obavezne tek od onog trenutka kada se objave u javnosti.

(Samoizvršne odredbe sporazuma i odluka javnih medjunarodnih organizacija imaju snagu zakona.)

Holandija

STUPANJE NA SNAGU

Clan 95

Zakon pruža pravila o tome kako se objavljuju u javnosti *odredbe* sporazuma i odluke javnih medjunarodnih organizacija.

Holandija

ODNOSI SA NACIONALNIM ZAKONOM

Clan 94

Zakonodavne odredbe u skladu sa Kraljevstvom se neće primenjivati ukoliko njihova primena nije u skladu sa njihovim samoizvršnim odredbama sporazuma i odlukama javnih medjunarodnih organizacija.

Holandija

OBAVEZA ZAŠTITE?

Clan 73

1. Vece drzave ce biti konsultavona o zakonskim predlozima i regulativama nacрта, kao i o predlozima za usvajanje sporazuma od strane parlamenta.

(Pregled osnovnog nacрта zakona i sustinskog zakona i sustinskog zakona radi sklada sa sporazumnim obavezama, ustavom i drugim zakonima na snazi)

Holandija

PRAVNA SREDSTVA?

Clan 120

Sudovi ne razmatraju ustavnost zakona i sporazuma.

Medjutim, ako se uzme u obzir ovaj clan zajedno sa clanom 94, sudovi razmatraju primenu zakonskih odredbi na neki slucaj i da li je ona u skladu sa samoizvršnim odredbama sporazuma i odlukama javnih medjunarodnih organizacija.

Velika Britanija

Velika Britanija je ustavna monarhija

Ima nepisani Ustav

Parlament je suveren

Iz toga proistice da zakon moze biti od vise zakonske vrednosti od Akta Parlamenta

Velika Britanija

STATUS SPORAZUMA

Zbog toga sto je Parlament suveren, sporazum koji je ratifikovan obavezuje Veliku Britaniju samo u poslovima sa drugim drzavama.

Nijedan sporazum ne moze da ima posledice po unutasnji zakonski poredak bez pretvaranja sporazuma u Akt Parlamenta

Velika Britanija

UKLJUCIVANJE SPORAZUMA

Sporazumi o ljudskim pravima imaju moralnu snagu u unutasnjem zakonskom poretku ali nemaju zakonsku snagu.

1998. godine, Parlament je ukljucio EKLJP u unutasnji pravni poredak putem **Akta o Ljudskim pravima 1998.**

Velika Britanija

Akt o ljudskim pravima 1998.

Akt o ljudskim pravima ponavlja sva sustinska prava sadrzana u EKLJP-u, uspostavlja postupke za sprovođenje ljudskih prava u narodnom pravnom poretku, putem zakona, javne akcije i sudskih procedura.